

Bácskay András

Bevezető

A betegségek gyógyítása egyidős az emberi kultúrával, ám az e tevékenységről tudósító források, valamint az egyes kultúrák gyakorlatai rendkívül szerteágazóak. A különböző hagyományok pedig sajátos, az adott kultúrára jellemző tudományos, illetve orvosi nyelvet teremtettek. Az MTA Nyelv- és Irodalomtudományok Osztálya, az MTA Orvosi Tudományok Osztálya, a PPKE BTK Mezopotámiai orvosi szövegek kutatócsoportja, a Magyar Orvosi Nyelv című folyóirat és az Európai Nőgyógyászati Rák Akadémia 2014 november 28-án az Orvosi nyelv az ókorban címmel rendezett tudományos konferenciát, amelyen az ókori keleti és görög kultúrák kivételesen gazdag forrásanyaggal rendelkező és rendkívül összetett terminológiát alkalmazó orvosi hagyományt bemutató előadásai hangzottak el.

Az ékírásos agyagtáblákra írt, zömében akkád nyelvű mezopotámiai orvosi szövegek közel két évezredet ölelnek át, e hosszú tradíció pedig egyedi szövegtípusok (így például ún. diagnosztikai szövegek, kezelési szövegek, orvosi ráolvasások stb.), valamint standardizált orvosi szakmunkák (így például a fejpanaszokkal kapcsolatos kezelési eljárásokat tartalmazó ún. UGU-sorozat) létrejöttét eredményezte. A fentiekhez hasonló folyamatot figyelhetünk az egyiptomi orvosi szöveghagyomány esetében is, amelynek legfontosabb forrásanyagát a páciens „kórképét”, illetve a diag-

nosztizált betegség kezelését leíró recepteket tartalmazó ún. orvosi papiruszok jelentik. A héber–arámi orvoslás esetében nem maradtak fenn a mezopotámiai vagy az egyiptomi orvosi szövegekhez hasonló eseteleírások vagy éppen receptek. Az Ó- és Újszövetség, illetve az e könyvek háttérében álló ún. apokrif irodalom (vagyis a bibliai kánonba föl nem vett könyvek), valamint a Talmud és a kora középkori zsidó irodalom azonban számos, a héber–arámi orvosi gyakorlatra, illetve az e gyakorlat mögött meghúzódó világgépre utaló történetet tartalmaz. A görög orvosi hagyományban éles különbség ragadható meg a filozófiai iskolák tanításain alapuló „elméleti”, illetve az ezzel a módszerrel szemben álló, a gyakorlati tapasztalatot előtérbe helyező „hippokratészi” megközelítések között, amelynek legfontosabb forrásai közé Hippokratész és más „praktizáló” orvosok szakkönyvei tartoznak. Teljesen önálló hagyományt képvisel a hagyományos kínai orvoslás, amelynek legfontosabb forrásanyagát a Han-korból származó orvosi szakkönyvek jelentik.

A konferencián elhangzott előadások a fentebb felsorolt kultúrák orvosi szövegeinek, illetve az e források mögött meghúzódó kulturális háttér bemutatásával és elemzésével foglalkoznak, amelynek során az ókori tudományos szöveghagyomány belső logikáját veszik górcső alá.